

Om Familien Brochmann i Norge.

Af Archivfuldmægtig **H. J. Huitfeldt-Kaas.**

Hr. Sogneprest Jørgen Brochmann,

Kjære Fætter!

Det er vist ikke langt fra et halvt Snæs Aar, siden Du fortalte mig, at din Moder paa din Opfordring havde nedskrevet, hvad hun vidste om sin Familie (Brock), og at Du, efter at have læst disse Optegnelser, i høi Grad ønskede, at Du ogsaa kjendte lige saa meget til din Faders Slægt, hvorom Du kun havde hørt lidet. Jeg svarede Dig dengang, at jeg nu vel var den eneste gjenlevende, der sad inde med en Del Traditioner om den Brochmannske Familie, da min Moder, der fra sin Fader havde arvet hans Sands for genealogiske og personalhistoriske Detailler, havde fortalt mig adskillige Anecdoter fra sin Families Fortid, hvilke jeg ogsaa andenstedsfra havde faaet noget supplerede (Fru Burchardt, Sød Ring, Jomfru Cathrine Bierregaard, Jomfru Magdalene Thorne, din Fader m. fl.) og trofast bevaret i Erindringen, saa at jeg nok troede mig istand til at gjenfortælle en Del deraf. Jeg lovede ogsaa at forsøge herpaa, og et Aarstid senere læste jeg en Aften for Dig og din Hustru, der baade paa fædrene og mødrene Side (Dybwad, Lange) nedstammer fra Familien Brochmann, de første Blade af disse Optegnelser, der angaa vor Oldefader Christen Brochmann og hans Gaard Abildsø (Indledningen om den ældre Slægt er skreven senere). Da disse Optegnelser interesserede Eder, har jeg siden til forskjellige Tider og Steder fortsat dem; en Del har jeg saaledes skrevet i Lübeck om Høsten 1884, naar jeg om Aftenen sad alene i Hotellet, en anden Del har jeg dikteret min Søn Emil under min Øiensygd om Høsten 1886. Nu havde de ligget urørte i flere Aar, da Du under dit sidste Besøg hos mig i Vaares igjen vakte Interessen derfor ved din egen ivrige Syslen med Familiens Genealogi og Fortid i det Hele, en Interesse, vi nok begge have arvet efter vor Bedstefader. Jeg har derfor igjen gaaet videre med Nedtegnelsen af mine Erindringer om Familien Brochmann og har nu bragt dem til en foreløbig Afslutning; maaske tør jeg dog senere tilføie et eller andet, der endnu kunde falde mig ind og fortjene at omtales. Maaske vil Du dog finde, at jeg somme Steder er gaaet altfor meget i Detail og har medtaget uvedkommende Ting, men naar Erindringerne trængte ind paa mig, morede det mig at nedskrive, hvad jeg endnu kunde huske, f. Ex. om Kirkeruds Udseende og Beskaffenhed samt Familiens Omgangskreds, hvad der dog altid har nogen Interesse som en Baggrund for Hovedpersonerne, og tildels indeholdende Forklaringer og Betingelser for et og andet af det, der hændte disse. Det Hele faar betragtes som et Tidsbillede, der viser, hvorledes en tarveligere stillet Militairfamilie levede i Aarhundredets Begyndelse, naar den dog ikke helt var henvist til den kummerlige offentlige Pensionering, der var den rene Sultefodring.

Christiania, i August 1891.

H. J. H.-K.

Familienavnet *Brochmann* er gammelt i Norden, men er vel for de fleste neppe kjendt før den kongelige Secretair Jesper Brochmann (1486—1562), hvorfor det ogsaa i den ældste Række af „Danske Magazin“ B. VI, hvor Oplysninger om ham første Gang findes samlede, hedder paa Peder Dyrskjøts Auctoritet, at hans Fader var indkommen til Danmark med Kong Hans's Dronning, Christina af Sachsen, altsaa i 1478. Dette tør dog nok være ret tvivlsomt, thi i Lund, hvor Jesper Brochmann 1502 synes at have faaet sin første Præbende, forekommer der allerede 1414 en Prest ved Navn Winold Brokman, der Mandag efter Mortensdag (19 Novbr.) købte en Gaard i Landskrone, og han er formentlig identisk med den Prest Winoldus Johannis (Winold Hanssøn), der samme Dag sælger en Bod i Malmø til Kanniken i Lund, Hr. Jacob i Høiby¹). Selv han synes efter Betegnelsen med Fadersnavnet (Hanssøn) snarest at være indfødt; muligens tør „Boden“ være en Arv fra Faderen, der som Handelsmand kan tænkes indvandret fra Nordtyskland til Skaane i Anledning af den betydelige Fiskehandel, der her i Middelalderen dreves som Følge af de store Sildefiskerier, der dengang fandt Sted ved Skaanes Kyster. Det er vel derfor sandsynligt, at Mester Jesper Brochmann, der selv var født i Kjøbenhavn, agnatisk eller cognatisk staar i Forbindelse med denne Skaanske Slægt; men naar det i ovennævnte Efterretninger om Familien omtales, at Biskop Jens Bircherod kalder den en gammel adelig Slægt, er dette aldeles urigtigt, thi netop det Segl, som M. Jesper Brochmann brugte, og som gjengives sammesteds, viser, at han, skjønt Slægtens mest fremtrædende Mand, ikke selv prætenderer Adelskab, ligesaa lidt som han nogensinde benævnes ved den adelige Titulatur „ærlig og velbyrdig“. Heller ikke kjendes noget Exempel paa, at de kongelige Secretairer, hvad A. Thiset har paavist med Hensyn til Kantslerne, efterhaanden umærkelig kunde glide over i Adelstand. Uagtet det i den tidnævnte Meddelelse om Slægten er paavist, at han ikke har efterladt Børn, har Giessing (Jubellærere II. 2, S. 28) leveret en

¹) Ifølge to Diplomer i Svenske Rigsarchiv, trykte i Svenskt Dipl. fra 1401 ved C. Silfverstolpe II S. 862 f. Desværre er Seglet ikke bevaret.

Stamtavle, der, som saa mange andre i samme Verk, formodentlig er ham meddelt af høist ukritiske Medarbeidere, og hvor der tillægges ham ikke mindre end to Sønner Søren og Vincents. Den sidstnævnte, der var omtrent samtidig med M. Jesper, og som var Slotsskriver paa Kallundborg og forlenet med Aagaard i Løveherred, kunde maaske være hans Broder eller snarere hans Søstersøn; hans Segl er hidtil ikke kjendt. Om Søren er det vist, at han er Stamfader til den lærde Slægt Brochmand i det 17de Aarhundrede, om hvem allerede Beretningen i Danske Magazin rigtigheden havde oplyst, at den blot kunde være cognatisk beslægtet med Mester Jesper, idet dens Vaaben er tre af Jorden opvoxende Blomster foran en Hund, der gjør ad Maanen. Efter de senest fremkomne Oplysninger om denne Slægt¹⁾ boede Stamfaderen Søren i Bogensegaard (Gjern Herred, Skanderborg Len), og hans Søn Rasmus, der døde 1599 som Borgermester i Kjøge, sees at være født 1537 i Bogensegaard, hvorfor Faderen allerede efter Tiden ikke kan være en Søn af M. Jesper men maa være hans Svoger (eller muligens Søstersøn). At Rasmus Sørensens berømte Søn, Biskop Jesper Brochmand, der fødtes i Kjøge 1585, er opkaldt efter sin Faders bekjendte Slægting M. Jesper, der dengang kun var død for et Snes Aar siden, er umiskjendeligt, og det nære Slægtskab fremgaar end yderligere af den Omstændighed, at M. Jespers Gravsted i Frue Kirke i Kjøbenhavn arveligen tilfaldt den yngre Slægt.

Til Norge kom i det 17de Aarhundrede flere Grene af Slægten eller Slægterne Brochmann; deraf vare to militaire, som efterlode Afkom, og hvis Descendenter leve den Dag idag, dog neppe nogen i Mandslinien. I begges Efterslægt har der i det sidste Aarhundrede bestaaet en Tradition om Nedstammelse fra en Broder af Biskop Jesper Brochmand. For den ene Grens Vedkommende, der boede paa Frederikshald, er den nedtegnet af Fru Dunker (Gamle Dage S. 4 og 179) og menes støttet ved en i Slægten bevaret Sølvske, som skal have tilhørt Biskoppen, medens det maaske netop er Skeen, som har affødt Traditionen.

¹⁾ Personalhistorisk Tidsskr. 1. R. II, S. 310.

Det ser af Fru Dunkers Optegnelser ud, som om der i Slutningengen af forrige Aarhundrede har været en Fornemmelse af Slægtskab mellem hendes mødrene Slægt og den dalevende Familie Brochmann. Med Hensyn til denne anden Linie, der længe boede paa Follo, er det berettet min Moder af hendes Fader, Lieutenant Jørgen Brochmann paa Kirkerud, at hans yngre Broder Paul, der studerede i Kjøbenhavn, havde faaet godtgjort sin Nedstammelse fra en Broder af Biskop Brochmand og derfor erholdt det af ham stiftede Stipendium til en Udenlandsreise, men døde før dennes Iverksættelse. Sagen er vel kun den, at Slægtskabet har været anset givet med Navnligheden. Skulde det i disse Familieberetninger angivne Slægtskab virkelig have fundet Sted, maatte det søges gennem en Broder af Biskop Jesper Brochmand ved Navn Søren, der virkelig var bosat i Norge og døde c. 1634 i Bergen, hvor han tidligere havde været Byfoged; men ingen ældre Genealogi over Familien kjender flere Børn af ham end to Døtre, der bleve gifte med Prester i Danmark, og, hvad der er endnu mere afgjørende, den norske Slægt Brochmann kjendes saa langt tilbage, at den ikke vel kan nedstamme fra ham. Den første sikre Stamfader for denne Slægt hed nemlig Jørgen Andersen, var Lensmand paa Follo og Landcapitain over Bønderne sammesteds under Krigen i 1670-Aarene (Gyldenløvefeiden). I Folketællingen af 1664 angives hans Alder til 26 Aar, hans Fødselsaar falder altsaa c. 1638, og hans Fader Anders maa derfor senest være født i Aarhundredets første Decennium. Selv beboede han Gaarden Finstad i Ski Sogn (Annex til Krogstad paa Follo) og synes i Egenskab af Lensmand at have havt den sammesteds beliggende Gaard „Prestegaarden“ som „Frigaard“. Han findes nævnt baade Jørgen Finstad og Jørgen Prestegaarden, men neppe Brochmann; han bruger imidlertid stadig et Slags Vaaben i sit Segl, der ofte findes i Amtsregnskaberne, og i dette sees i Skjoldet det sædvanlige geistlige Emblem: Pelicanen paa Reden, der nærer sine Unger med sit Blod (Symbol paa Christi Kjærlighed); paa Hjelmen to Vinger og paa begge Sider af disse Bogstaverne: J. A. S. B. (o: Jørgen Andersen Brochmann). Dette Segl er vistnok det mest

afgjørende Bevis for, at Forbindelsen med de ældre Slægter af samme Navn kun kan være cognatisk. Jørgen Andersen skulde, efter dette Segl at dømme, snarest antages for at have været en Prestesøn, uden at dog nogen til hans Levetid passende Prest med Fornavnet Anders lader sig paavise paa Follo, hvor han allerede er bosat i 26 Aars Alderen. Men nu træffer det sig, at der i Norge findes en med ham nogenlunde samtidig Mand, men tilhørende en ældre Generation, der fuldt ud bruger Navnet Jørgen Andersen Brochmand. Han nævnes under Hannibalsfeiden 1644—45 som Lieutenant ved Smaalenske Regiment og fik 14 August 1654 kgl. Bestalling som Lieutenant paa Søndmøre for at have Indseende med Skytterbaadene sammesteds, men allerede i Novbr. 1655 omtales han som død. Da han dengang vel neppe kan have været nogen gammel Mand, synes det lidet rimeligt, at han kan være den yngre Jørgen Andersen B.s Farfader; snarere tør han vel være dennes Farbroder eller Morbroder, thi et Slægtskabsforhold mellem dem maa dog vistnok sikkert have fundet Sted.

Jørgen Andersen (Finstad) synes at være død i Aaret 1682; hans Enke Maren Andersdatter levede med fire Sønner Anders, Christian, Laurits og Michel endnu 1690, da hun skjænkede Hospitalet i Oslo 6 Lisd. Mel uden Bygsel i vestre Raadum i Ski Sogn for hendes ene Søns Optagelse i Hospitalet (formentlig Anders, der vel altsaa har lidt af en uhelbredelig Sygdom). 1685 forekommer Sønnen Christian Jørgensen første Gang som Lensmand i Krogstad og efterfulgtes som saadan 1716 af sin Søn Michel Christiansen, men synes selv at have levet indtil 1732. Han ejede mange Gaarde og Gaardeparter paa Follo, navnlig i Ski og Krogstad, af hvilke flere tilhørte Familien i langt over 100 Aar. Han kaldes ofte Christian Grøstad efter den Gaard i Ski Sogn, som han længst beboede, og efter hvilken Faderen ogsaa i sine sidste Aar benævnes. Hans Hustru Maren Knudsdatter skal have været fra Danmark. Af deres Sønner bosatte den ældste Jørgen Christiansen Brochmann sig i Christiania som Sadelmager, uagtet han var Eier af flere Gaarde paa Follo. Han døde allerede i 1736, kun 50 Aar gammel, og

Enken, Karen Christensdatter Wahrkrog, ægtede siden Amund Robsahm. Først med disse Ægtefolks efter Morfaderen opkaldte Søn Christen Brochmann begynder egentlig den Tradition, som har naaet mig. Han havde efter Faderen arvet Gaarden Skjerven i Aker, som han nogen Tid beboede, men købte ved Skjøde af 30. Juni 1751 Abildsø i Østre Aker med underliggende Langerud og Haslefet af Major Michael Sundts Enke, Anne Margrete f. Sundt, og beboede siden denne Gaard til sin Død 1790, uagtet Familien Sundt et Par Gange forsøgte at tage den igjen paa Odel, i hvilken Anledning der 1755 holdtes Aabodsbeskrivelse og Taxation paa Gaarden. Det oplystes derunder, at den Bygning, der ved Kjøbet stod paa Abildsø, kort efter nedfaldt af Ælde, hvorpaa Brochmann atter paa samme Sted opførte en anden af lignende Størrelse og Beskaffenhed, der indeholdt 6 Underværelser og 2 Overværelser. Tegl- og Mursten fra den gamle Bygning var benyttet til Opførelse af den nye, men Tømmer og Materialier til Indredningen vare anskaffede fra B.s Eiendom Siggerud i Ski. Der var en Forstue eller Svalgang tvert igjennem Bygningen, der var af Bindingsverk og Mur, 3 Værelser vare betrukne med Seildug og 5 panelede med Bord. Paa Frugt- og Urtehaven havde B. anvendt adskillige Omkostninger.

Vor Oldefader Christen Brochmann skal, førend han i Begyndelsen af 1740-Aarene tilflyttede Skjerven, i nogle Aar som Borger og Trælasthandler i Christiania have beboet en Gaard i Toldbodgaden i Christiania (formodentlig Moderens¹⁾). Han eiede noget senere det paa Hjørnet af Prinsens Gade og nordre Gade liggende gamle Stenhus, hvor jeg selv er født, og paa hvis Tomt J. H. Wessels Buste er rejst i Aaret 1885. Her skal i Brochmanns Eienomstid en Tidlang have været drevet et Væveri²⁾; tidligere beboedes

¹⁾ Det er formentlig en anden Gaard, han averterer tilsalgs 1767 (N. Intell. Sedler No. 16.)

²⁾ 1775 averterer Andreas Witfeldt (uden al Tvivl en Svensker), boende i Christen Brochmanns Leiegaard, flere Slags uldne Tøier tilsalgs (N. Intell. Sedl. No. 25). 1778 holdes der Auction over hans Løsøre (ibid. No. 50). Han havde da forladt Landet.

den i flere Aar af hans Svigerforældre, Oberstlieutnant Diderik Hegermann († 1772) og hans Frue Elisabeth Christine Peters. 1782 solgte B. Gaarden til en Slægtning af sin Hustru, Major, senere Krigscommissair, Mogens v. Linde, hvis Enke Birgitte Marie Rick i 1810 solgte den til sin Farfader, Major Henrik Jørgen Huitfeldt († 1832). I Lindes Tid logerede der i Huset i nogen Tid en Slægtning af hans Frue, Generalmajor Carl Alexander v. Stricker, der for at drive astronomiske Iagttagelser lod opføre et ottekantet Taarn paa Husets Tag. Dette blev senere af Linde flyttet ned i Haven, hvor det fungerede som et meget fortræffeligt Lysthus til Aaret 1847, da Haven i mine Forældres Tid omlagdes og Lysthuset desværre borttoges. Endnu i Brochmanns og Lindes Tid saaes der paa den tilliggende Tomt ret tydelige Levninger af den gamle Vold, der havde omgivet Byen i dens ældste Tid¹⁾, men ved Anlægget af Haven i Major Lindes Tid, forsvandt eller tildækkedes disse Spor af de gamle Befæstningsværker og kom først atter frem, da Tomten i Slutningen 1850-Aarene planeredes til Opførelsen af Storthingsbygningen; de allersidste Spor saaes endnu i 1870-Aarene, da den nuværende aabne Plads langs Sværdfegebakken (Nedre Voldgade) befriedes for de gjenstaaende Levninger af Huse og Grundvolde, og da tillige de sidste Dele af det saakaldte Bukkebjerg, hvorpaa en større Del af Storthingskvartalet eller rettere Wessels Plads ligger, blev bortmineret.

Allerede under sit første Ægteskab med sit Næstsøskendebarn Karen Hansdatter Brochmann († i Decbr. 1754) flyttede Christen Brochmann til Abildsø og blev i Decbr. 1755 gift med

¹⁾ Ifølge vor Bedstefaders Beretning var Gaarden bygget af en Smed og af Stene fra denne Vold; dette var uden Tvivl ganske rigtigt, thi Materialet var for en stor Del temmelig uregelmæssige Kampestone, og Gaardens ælste Eier var ifølge Byens Matricul Grovmed Ole Andersen, hvis Hustru Inger Andersdatter overførte Eiendommen til sin eneste Søn og Arving Asser Asmundsen, der uden Tvivl er identisk med den Asser Smed, i hvis Hus Underofficier Schouberg blev dræbt 25. Novbr. 1754 (Stiftsprovst O. Holmboes Optegn. i N. Hist. Tidsskr. 2 R. II. 121). I Octbr. 1762 kjøbtes Gaarden af Eskil Jensen, der allerede i Februar 1763 solgte den til Christen Brochmann.

sin anden Hustru Anne Margrete Hegermann († 1796), en Datter af ovennævnte Oberstlieutenant D. Hegermann. I disse sine Ægteskaber havde han 15 Børn; en Søn og 5 Døtre af første, 3 Sønner og en Datter af andet naaede den voxne Alder. Som ovenfor nævnt, eiede B. et betydeligt Jordegods med Skove i Aker og paa Follo og var en velholden Mand. Ugattet han ingen Titel havde erhvervet sig, hvad han selvfølgelig let kunde have opnaaet, men hvad der ogsaa fritager ham for Mistanke om Forfængelighed, havde han dog Begravelsessted i Akers Kirke, ved hvilken han var Kirkeværge; her pleiede ellers næsten udelukkende Militair- og Embedsaristokratiet at bisættes; da Akers gamle Kirke (nu indlemmet i Christiania) skulde restaureres, bleve i 1852 samtlige i Kirkekjælderen henstaaende Kister, hvoriblandt ogsaa Familien Brochmanns, udtagne og nedgravede¹⁾. Sine to ældste Sønner holdt han paa den mathematiske Skole (Krigsskolen) i Christiania, og den yngste ved Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han, som ovenfor nævnt, døde. De to militaire Sønner forærede han i 1780-Aarene fuldt Udstyr til en Hest med Skabrak etc., men dette var saa pragtfuldt, at de nok neppe kunde bruge det. For den ældste Søn var der anvendt carmoisinrødt Klæde, for den yngste høirødt, men alt var saa rigeligt forziret med ægte Sølvbroderier, Frynser og Kvaster, at Bedstemoder deraf lod gjøre Theskeer til sin Søns Bryllup i 1841. Et bevaret Pistolhylster kan jeg erindre og deraf slutte mig til det heles usædvanlige Pragt.

De fleste Traditioner, jeg har hørt om vor Oldefader eller om Abildsø, ere af sagnmæssig eller overnaturlig Art og ere mig fortalte dels af min Moder, dels af Fru B. Burchardt, fød Ring, som i sin Ungdom, tilligemed sin Broder, Consul Frederik Ring, tilbragte flere Aar paa Abildsø hos Capitain D. Brochmann og hans Frue, der var deres Faster, da nemlig Faderen, Byfoged S. Ring i Drammen, ved sin Død lidet eller intet havde efterladt til Børnenes Opdragelse, hvorfor disse kom til forskjellige

¹⁾ Indskriften paa hans anden Hustrues Kiste er meddelt i dette Tidsskrifts 1 R. L. S. 256.

Personer af Forældrenes Slægt og Venner. Jeg skal nu berette, hvad jeg erindrer af disse Fortællinger.

Baade den gamle Hovedbygning paa Abildsø og den af Christen Brochmann opførte nye havde et Karnap, i hvis øverste Stokverk et Værelse, der var Husets Gjæstekammer, hjemsogetes af et overnaturligt Væsen, som Husets Beboere kaldte „Karnapmanden“, og som undertiden kunde blive Gjæsterne besværlig nok, skønt hans Virksomhed som oftest indskrænkede sig til Drillerier som at trække Dynen af de sovende, gjøre Allarm og lignende. Han var med andre Ord et Slags Nisse, eller hvad Tydskerne kalde en „Poltergeist“. De, der mente at have seet ham, beskrev ham som en Mandsling, iført en tætsluttende Dragt af randet Bolster, der ogsaa dækkede Hoved, Ansigt og Hænder; efter en anden Beretning skal han endog være seet uden Hoved, hvilket dog kun skal have været Tilfældet engang, nemlig da Brochmanns Svoger Major Hegermann og Hustru sov her kort før deres Afreise til Holsten (c. 1760) med de Norske Tropper, hvor de paa Grund af befrygtede Krigsuroligheder laa i flere Aar, og hvor Hegermann døde. Karnapmandens hovedløse Tilstand skulde altsaa have været et Varsel om H.s forestaaende Død; han var desuden ved denne Leilighed saa nærgaaende og ubehagelig, at Ægteparret maatte forlade Værelset, som det hedder, gennem Vinduet, og siden banke paa Hovedindgangen for atter at blive indladte i Huset og faa et andet Natteleie. Saaledes lød Fru Burchardts Beretning, men her finder øiensynlig en Sammenblanding af to forskjellige Historier Sted, da det maa have været den nedenfor omtalte Lieutenant Reinhold Fredr. Hegermann, der saa Karnapmanden hovedløs, og som virkelig ikke mere vendte tilbage, medens det Ægtepar, der blev nødt til at forlade Værelset om Natten, ifølge min Moders Beretning var Major Johan Jacob Thome og hans Hustru Ingeborg Christine Hegermann, en Søster af Christen Brochmanns Hustru. Disse børnløse Ægtefolk opholdt sig et Par Aar i Holsten men vendte ogsaa begge tilbage til Norge. Min Moder havde som Barn seet denne sin Grandtante paa Abildsø og kunde erindre, at hun brugte en Tidsregning fra „den Tid, da

jeg var med min Mand i Holstein.“ Forøvrigt bevarede hun et venligt Minde om denne gamle, fattige Enke, som, da hun hørte, at den lille Niece netop havde faaet sine Øren gjennemborede og bar de da sædvanlige Blyringe, men ingen Guldringe eiede, aftog sine egne og forærede hende dem til dennes store Glæde. Min Moder bar dem siden næsten hele sit Liv og gav dem uden Tvivl til en af dine Søstre. De forestillede to smaa Slanger, bidende sig i Halen og prydede med blaa Emailløine.

Den sidste Nat, den gamle Bygning paa Abildsø stod, var der saadan Larm i Huset, at ingen paa Gaarden kunde sove: det var Karnapmanden, som flyttede. Dette synes at være en ret karakteristisk, eventyrlig Version af det i Taxationsforretningen omtalte Factum, at Gaarden „nedfaldt af Ælde“; er dette skeet i en stærk Stormnat, ligger jo den prosaiske Forklaring lige for Haanden.

I Oldefaders Tid tjente der længe paa Abildsø en Pige, som var „synen“ (fremsynet) og derfor kunde berette Ting, som passerede paa fjerne Steder, længe før Datidens Postforbindelser kunde bringe Efterretning om Begivenhederne. Hun angav da at have sine Oplysninger fra „Draugerne“. Da saaledes Oldemoders Broder, Lieutenant Reinhold Frederik Hegermann, der tjente i Frederik II. af Preussens Armée, var falden i det store Slag ved Kollin 18 Juni 1757, skal hun om Morgenens efter Slaget være kommen ind i Soveværelset og have berettet, at H. nu var død, da hun om Natten havde seet hans Lig eller Begravelse. Først længe bagefter indløb Bekræftelse paa Rigtigheden af hendes Beretning.

Heller ikke Christen Brochmann selv synes at have været fri for Syner eller Anelser, hvis der ellers er noget i følgende Historie, som her berettes efter Fru Burchardts Fortælling. En Dag, da han havde været i Christiania, vilde han om Aftenen i Tusmørket begive sig hjem til Abildsø tilfods og valgte, efter at have passeret Grønland, istedenfor den slagne Landevei en Fodsti, der førte over Aakeberg, hvor nu Bodsfængslet ligger, og op mod Ryenbjergene. Efter at have gaaet et lidet Stykke, blev han var en hvid Skikkelse, der syntes at svæve hen imod ham.

Da han ikke ønskede at møde den, idet den ved sin Luftighed vakte en Forestilling om noget overnaturligt, slog han ind paa en anden Sti tilhøire, der gik nærmere ved Oslo Bispegaard. Han havde imidlertid ikke gaaet langt, før den samme Skikkelse ogsaa her svævede ham imøde; nu vendte han helt om og gik tilbage til Byen, hvor han overnattede hos Svigerforældrene, der, som ovenfor omtalt, beboede hans Gaard i nordre Gade. Den følgende Dag blev han ved forskellige Forretninger opholdt i Byen, saa han først om Aftenen kunde begive sig paa Hjemveien, hvortil han denne Gang valgte Alfarveien og saa nu intet til den hvide Skikkelse. Da han var kommen op i Ryenbjergene, sprang der imidlertid frem en Mand med en Kniv i Haanden og anfaldt ham, saa at han kun med Møie formaaede at holde sig ham fra Livet, indtil han fik Hjælp af nogle Personer, som tilfældigvis kom kjørende forbi. Manden blev greben og viste sig at være en af Brochmanns egne Folk (eller Husmænd), der havde fattet Nag til ham og besluttet at dræbe ham. Han tilstod, at han allerede den foregaaende Aften, da han vidste, at Husbonden ventedes fra Byen, havde ligget i Baghold for ham, og tilføiede derhos, at hvis han dengang var kommen, skulde han ikke undgaaet ham, da der den Aften ingen havde passeret forbi i de Timer, han havde ligget paa Lur. Brochmann betragtede nu Skikkelsen fra den foregaaende Aften som en overnaturlig Advarsel, han havde modtaget til sit Livs Frelse, og skal endog have spurgt „Biskoppen“ (altsaa vel Frederik Nannestad) om hans Mening om denne Sag og af ham faaet det Svar, at han ingenlunde vilde benegte Muligheden af deslige Varsler, saameget mere som han selv den omtalte Aften, staaende i sit Vindue, mente at have seet en saadan hvid Skikkelse nærme sig Bispegaarden og forsvinde i dennes Kjælder, hvor der Dagen efter skulde være fundet et hvidt Gevandt, hvilket dog, som det synes, ikke skulde tjene til at styrke Troen paa Synets Overnaturlighed¹⁾.

¹⁾ Hvis der er en Kjerne af Sandhed i Beretningen, maatte Begivenheden være indtruffen mellem Brochmanns andet Giftermaal og Svigerfaderens Død (1772), altsaa snarest c. 1760. Imidlertid indeholde Akers Justitsprotokoller for anden Halvdel af forrige Aarhundrede intet om Sagen, der i saa Fald maatte tænkes endt med Tilgivelse og ikke med Straf.

Af Oldefaders Jordegods beholdt den ældste Søn, Capitain Diderik Hegermann Brochmann, Abildsø, medens Siggerud og Siverud overtoges af Brødrene i Forening. Sidstnævnte Gaard blev senere solgt, men allerede før havde den yngre Broder, Premierlieutenant Jørgen Brochmann, for egen Regning kjøbt Gaarden *Kirkerud* i Nordby Annex til Aas Sogn paa Follo, hvor han boede indtil sin Død eller omtrent i 50 Aar. Hver af Brødrene havde kun en Søn og en Datter, der naaede den voxne Alder. Capitain D. H. Brochmann, der var gode 3 Alen høj og meget stærk, var født 1756, gjennemgik Krigsskolen 1770—74, blev Secondlieutn. ved Agershusiske Inf. Regm. 1776 og Premierlieutn. 1780; som saadan deltog han i Indfaldet i Sverige 1788 men paadrog sig her en Broksskade, idet han, stolende paa sin usædvanlige Styrke, alene løftede paa en Kanon, der var sunken ned i den oplødte Vei, og som flere Artillerister ikke havde formaaet at rokke. Det følgende Aar fik han Capitains Charakter, men da den erholdte Skade ikke bedredes, udtraadte han i 1791 paa Vartpenge af Armeen, overtog Abildsø og boede der som Proprietair, indtil han nogle Aar før sin Død solgte Gaarden og flyttede til Oslo, hvor han døde i General Meyers Gaard „Mindet“ 23 April 1828. 1784 var han bleven gift med Marie Ring, en Datter af Sogneprest Peter Ring i Haabøl, der overlevede sin Mand til 1836. Fru Dunker har i „Gamle Dage“ S. 346 f. meddelt nogle Efterretninger om dette Ægtepars to Børn, der vare saa høist forskjelligt udrustede af Naturen, nemlig den over 3 Alen lange men meget indskrænkede Søn Christen Wilhelm Brochmann (med Kjælenavnet „Kise“), der, efter at have gaaet paa Krigsskolen mellem 1802 og 1806, blev „dimitteret formedelst Svagelighed“ (vistnok især aandelig) og „tillagt Fændriks Charakter med Tilladelse at bære den for afskedigede Officierer reglementerede Uniform og Armeens Felttegn“, — samt den smukke og begavede Datter Barbara Margrete („Babben“) Brochmann, der først var forlovet med den dygtige og elskværdige Capitain Iver Harbou, der var en Sønnedattersøn af Commandeur Iver Huitfeldt, og som saa ulykkeligt kom af Dage ved en Forgiftning, hvorom ogsaa Fru Dunker beretter; senere blev

hun gift med Major Brostrup Müller Schnitler paa Frederikshald, men Ægteskabet var ulykkeligt og endte med en Skilsmisse, hvorefter hun vendte tilbage til Forældrenes Hus i Oslo, hvor hun døde i Aaret 1829. Hendes to Børn af dette Ægteskab vare Thorvald Brostrup Schnitler, Kjøbmand i Hamburg, der, efter at have trukket sig tilbage fra Forretningerne, døde ugift i Svendborg i Februar 1889, og Normandine Babine Schnitler, død i Christiania i Octbr. 1890 uden Børn af sit Ægteskab (fra 1846) med Kjøbmand Nils Peter Thesen i Christiania († 1853). Disse Søskende have af deres efterladte Formue oprettet et Familielegat, hvortil deres nærmeste Slægtninge ere fortrinsberettigede. Christen Brochmann, der havde faaet Lieutenants Titel, beboede i sine senere Aar Siggerud i Ski Sogn og blev i en Alder af næsten 51 Aar gift med et Dansk Fruentimmer, Jomfru Sophie Christence With, der en Tidlang havde været Husjomfru i Norge, blandt andre i Statsraad Sibberns Hus. I dette Ægteskab fødtes ingen Børn, men han havde tidligere haft en uægte Datter, der formentlig var legitimeret og blev opdraget i Faderens og Stifmoderens Hus, og som kaldtes med Navnet Brochmann. Hun blev gift med Kjøbmand Timand Zeiner i Christiania, der ikke længe efter emigrerede til Amerika, medens hun blev tilbage med en Datter, der nu er gift. Christen Brochmann døde paa Siggerud 1843 og er, ligesom Forældrene og Søsteren, begravet paa Oslo Kirkegaard; paa Jernpladen læses, foruden de biographiske Data, følgende af Skoleholderen i Ski forfattede Vers:

Glade Engle om Dig stimle,
Smile blide ved din Fryd,
Raabe: Nyd i Kreds af Himle
Løn for Retsind og for Dyd!

Hans Enke, der forøvrigt satte en vis Stolthed i at kaldes Fru Brochmann, indgik dog ikke ret længe efter Mandens Død nyt Ægteskab med Eieren af Gaarden Eikjøl i Ski. Da Vielsen skulde foregaa i Ski Kirke, saaes endnu Blomster og Krands fra den første Mands Begravelse hængende paa Lysekroner og Vægge, hvorfor Bruden besvimede efter først at have udraabt:

„Tag Blomsterne væk!“ og vaagnede først op, da dette var skeet. Ægteskabet var imidlertid kun kortvarigt og opløstes ved Skilsmisse, hvorpaa hun atter lod sig kalde Fru Brochmann til sin Død, formentlig i 1870-Aarene.

Vor Bedstefader, Lieutenant Jørgen Brochmann, der, som omtalt, havde kjøbt Gaarden Kirkerud, hvormed fulgte den gamle og meget forfaldne Nordby Kirke, blev i Aaret 1795 gift med Jomfru Elisabeth Thorne (f. 26. Marts 1775), en Datter af Kjøbmand Jens Thorne i Drammen og hans anden Hustru Karen Lindnes. Hun var ved et Fald som ganske spæd, forarsaget ved Ammens Skjodesløshed, bleven Krøbling, hvilket ikke har været uden Følger for hendes Efterslægt. Hun var stærkt pukkelrygget og neppe mere end et Par Alen høi, saa at jeg, der ved hendes Død i Januar 1846 var henved 12 Aar gammel, allerede Sommeren forud var voxet hende over Hovedet. Hun havde brune Øine, mørkt Haar og en brunlig Hudfarve og skal aldrig have seet synderlig godt ud, men fra Hjertets og Forstandens Side var hun til Gjengjæld desto bedre udrustet, skjønt der, efter Tidens Skik ligeoverfor Døtrene, kun var gjort lidet for hendes Uddannelse. I hendes Barndom var der i Drammen i adskillige Familier endnu temmelig stærke Spor af den pietistiske Bevægelse i Aarhundredets tidligere Del, og hun medbragte derfor fra sine Forældres til sit eget Hjem en vis alvorlig, religious Grundstemning, der ogsaa overførtes paa Børnene, men som laa fjernt fra alt Hængehovedvæsen og ikke tabte Livets praktiske Gjøremaal af Sigte. Den udelukkede ingenlunde heller en vis Grad af Overtro fra at gjøre sig gjældende, hvorpaa jeg oftere har hørt Bevis i den urokkelige Tro, hun nærrede til, hvad hendes Kort kunde vise hende; naar saaledes vi Børn med vore Forældre uventet kom til Kirkerud, og Bedstemoder modtog os paa „Trammen“ (Verandaen), sagde hun ofte: „Ja, var det ikke det, jeg sagde til Cathrine (Jomfru Bierregaard), at der var reisende Folk i Vente? Det saa jeg tydelig paa Kortene idag.“ De følgende Exempler har jeg fra min Moders Beretning. Da en af Sønnerne, Carl Adolf, der døde 1808 som Barn af Hjernevattersot, længe havde været syg, og ingen Medicin

wilde hjælpe, fik hun (maaske af en klog Kone) et Raad, som ogsaa virkelig blev forsøgt, idet der Julenat (1807, Bedstefader laa dengang i Frederiksstad) af Gaardsdrenge blev skrabet 3 smaa Metalspaaner af Kirkeklokken i den nærliggende, til Gaarden hørende Nordby Kirke, hvilke bleve den syge indgivne som Medicin, men med lige liden Virkning som de øvrige Lægemidler. — En Vaar var en af Kjørene, der netop var sluppet ud efter en lang Vinter, og som derfor var svag i Benene, bleven liggende paa Havnegangen og var ikke til at bringe paa Fode igjen. Herimod skulde det være et godt Raad at slaa Dyret med „Arvesølv“, og Bedstemoder tog da en stor, gammel Sølvkande (ikke den Hegermannske, som jeg eier, men en, der gik med til det tvungne Bankindskud i 1816), med hvilken hun begav sig hen paa Havnegangen og dunkede Koen nogle Gange, og se, denne reiste sig virkelig, om ikke just strax: Midlet var probat!

Vor Bedstefader var født paa Abildsø 11. April 1760 (Du eier nu selv Oldefaders Almanak for dette Aar, som min Moder havde bevaret, og hvori han blandt andre Husets og Gaardens Sager ogsaa har antegnet „lille Jørgens“ Fødsel). Denne gennemgik Krigsskolen i Christiania 1777—80, blev Secondlieutenant à la suite ved Skiløbercorpset 1781, og kom i Numer 1786 ved Nordenfjeldske Skiløbere, hensattes efter Prins Carl af Hessens Resolution 1788 til Skiløberne ved Oplandske Regiment og blev 1789 forsat til Søndenfjeldske Skiløbere, fik 14. Janr. 1791 Premierlieutenants Charakter og blev virkelig allerede 8. April s. A. ved Nordenfjeldske Skiløberbataillon (jeg erindrer at have seet hans Ski, en lang og en kort, paa Kirkerud i min Barndom), men paa Grund af Sygelighed tog han Afsked fra Krigstjenesten allerede 2. Septbr. i det nævnte Aar. Dog meldte han sig ved Krigens Udbrud i 1807 atter til Tjeneste og var i Krigsaarene 1807—9 ansat i Frederiksstad. Siden levede han paa og af sin Gaard og havde derhos en ubetydelig Pension (jeg tror c. 80 Spd.), saa hans Kaar vare tarvelige nok, og der var Tider, da han tænkte paa at sælge Kirkerud; jeg har saaledes seet, at han i 1802 averterer Gaarden tilsalgs i „Intelligents-Sedlerne“, men iverksat blev det dog ikke. I Krigsaarene vare Forholdene over-

ordentlig vanskelige; Nutiden kan neppe gjøre sig Begreb om det Savn af de nødvendigste Ting, navnlig Korn, hvorunder alle Samfundsklasser sukkede. Det var Surrogaternes Tid, der ogsaa paa Kirkerud følte haardt. Det kom i Hungersaaret 1812 aldrig saavidt, at der blev spist Barkebrød paa Gaarden, men min Moder har fortalt, at Spørgsmaalet, om det skulde forsøges, blev ventileret. Endnu var jo Dyrkningen af Potetes kun lidet kjendt og udbredt. Det var omtrent ved denne Tid, at Bedstefader fik et Par Potter Potetes som en Sjeldenhed til Gave af Sorenskriver Chr. M. Falsen paa Vollebek; de plantedes i Begyndelsen i et Bed i Haven men viste sig snart saa foldrige, at de maatte dyrkes paa Ageren.

Trods alle Vanskeligheder formaaede Bedstefader, støttet ved sin Hustrues kloge og sparsommelige Bestyrelse af Husvæsenet, alligevel at udfolde en smuk, ja efter Omstændighederne næsten storartet Gjæstfrihed ligeoverfor Slægt og Bekjendte, til hvilke sidste hørte en betydelig Del af Armeens Officerspersonale; derfor besad min Moder, tildels gennem sin Faders Beretning, et Personalkjendskab, især til Militairetaten i flere Generationer, der var ligefrem beundringsværdigt, og denne genealogiske Sandsførte min Broder og jeg os senere ofte til Nytte under vor Syslen med saadanne Sager, idet vi sjelden spurgte hende for-gjæves om Slægtskabsforholde inden Armeen. — Saa langsomt som Reiser dengang gik for sig, var Kirkerud med sine gode 2 Miles Afstand fra Christiania et meget bekvemt Hvilested for Middag eller Nat, og de tarveligt aflagte Officierer vare glade ved at modtage den Gjæstfrihed, der af et godt Hjerte tilbødes dem hos vore Bedsteforældre, saa meget mere som Skydsskifterne i de Dage just ikke heller i Almindelighed ydede stor Comfort. Mangfoldige vare derfor de enkelte Personer og hele Familier, som f. Ex. paa Flytninger modtoges og for kortere eller længere Tid opholdt sig paa Kirkerud. I Krigsaarene var der ogsaa ofte Indkvartering, men skjønt herfor jo vistnok skulde betales, var der nok mere end en fattig Officier, der kunde takke for frit Kvarter, om end ikke alle gjorde det paa en saa effectfuld Maade som den noksom bekjendte Münchhausenianer,

Belgieren Capitain Sissener, der ved Afskeden udbrød: „Hvad kan jeg vel give disse gode Mennesker andet end dette Kys?“ hvorpaa han omfavnede og kyssede sin venlige Vertinde. Ogsaa Svenske Officierer vare indkvarterede paa Kirkerud i 1814; jeg erindrer at have hørt omtale, at General, Grev Essen (den senere Rigsstatholder) ikke vilde spise af den fremsatte Æggedosis, førend Bedstefader havde smagt derpaa, da han befrygtede Forgiftning.

Bedstefader havde været blond og i sin Ungdom smuk, før Kopperne vansirede hans Ansigt med en Mængde Ar; min Moder skal have lignet ham, ligesom hendes Broder Diderik lignede paa sin Moder og mødrene Slægt. Bedstefader tog sig ivrig af Gaardens Drift, stadig vandrende omkring paa Markerne, hvilket han vedblev lige til sin høie Alderdom, selv efter at hans Ryg var bleven temmelig bøiet; saadan erindrer jeg ham den sidste Sommer, han var frisk, ligesom Vinteren forud i Markedstiden, da han besøgte mine Forældre, og vi alle vare henne at se et Beriderselskab (formentlig Gautiers), der gav Forestillinger i Ridehuset paa Akershus, hvor det var noget vanskeligt at faa ham op ad Trappen, da han var svag i Fødderne. Denne Forestilling mindes jeg endnu ret levende, uagtet jeg dengang kun var 4 à 5 Aar gammel. Om Sommeren eller Høsten derpaa fik han et apoplektisk Anfald paa Nabogaarden Askehaug, hvor han havde været i Middagsselskab hos den derboende (titulaire) Secretair Søren Roth Aschehoug, der Aaret efter døde under et Besøg hos mine Forældre. Vel levede Bedstefader over to Aar efter dette Anfald, og han fik atter snart Taleevnen tilbage, men hans høire Side var lam, og han kunde blot ved to Menneskers Hjælp ledes fra sin Seng og hen i en Lænestol (en af de to gamle Stole fra Abildsø, jeg endnu besidder), hvor han da sad om Dagen. Han kunde fremdeles læse lidt, men sad ellers ofte med sin smukke Snusdaase, som Du nu eier, i Haanden, dreiende den mellem Fingrene, hvoraf den har et Mærke under Bunden, idet den røde Farve der er afslidt. I November 1841 afgik han ved Døden og blev begravet ved den af ham i 1826 opførte Nordby Kirke i det østlige Hjørne af Kirkegaarden, hvor Bedste-

moder allerede flere Aar i Forveien havde valgt deres Gravsted paa et af dem da nylig fra Gaarden Nordby tilkjøbt Stykke, hvor „Kirkerudgræftet“ derpaa var bleven indhegnet med Stakit og smukt beplantet med Trær og Buske rundt om. Da Kirkegaarden senere atter er udvidet, har Kirkestyrelsen ikke alene borttaget al Indhegning men ogsaa den hele Beplantning, der forekom den at optage for megen Plads. Berettigelsen hertil turde være tvivlsom, da Stedet var kjøbt af vor Bedstefader, som da ogsaa var Kirkens Eier.

Heller ikke Bedstefader var ganske fri for Overtro, hvad jeg dels slutter af nogle med hans Haand gjorte Optegnelser om Midler mod Mus, Orme, Epilepsi etc., der ligefrem vise sig at stamme fra „Cyprianus“, dels af en Historie, jeg har fra min Moders Beretning, og som viser, at han ikke for intet var opvoxet paa Abildsø, hvor jo, som nævnt, flere havde havt Syner af overnaturlig Art. Bedstefader havde en Dag, formentlig omkring Aaret 1812, været til Gjæst hos Sorenskriver Christian Magnus Falsen paa Gaarden Vollebek nær Aas Kirke, omtrent en Mils Vei fra Kirkerud. Man havde spillet Kort og drukket Punsch, og det var blevet nær Midnat, da Bedstefader i sin Karjol reiste alene hjem i den mørke Nat, der dog af og til oplystes af Maanen. Da han var naaet til Aas gamle Kirke, der laa tæt ved Kongeveien, forekom det ham i den usikre Belysning, at to sorte Skikkelser skjøde sig over Kirkegaardsmuren og stillede sig ved hver Side af Hestens Hoved, som om de vilde holde denne an. Han tænkte først paa Røvere og raabte til dem, at de skulde slippe Hesten, da han ellers kjørte dem omkuld. I det samme slog han stærkt paa Hesten, som satte afsted i fuldt Sprang i det nu indtraadte dybe Mørke; men hvor forbauset og uhyggelig tilmode blev han ikke, da Maanen atter lyste frem af Skyerne og han fremdeles saa de to sorte Skikkelser, lydløst svævende hver ved sin Side af Hestens Hoved. Han kunde nu kjøre saa hurtigt eller langsomt, han vilde: stadig saa han Skikkelserne, hver Gang Maanen skinnede. Han brugte ikke lang Tid paa Hjemveien, men da han en Times Tid efter at have passeret Aas Kirke var naaet til Nordby Kirke ikke

langt fra sit eget Hjem, syntes Skikkelserne ham her at krybe over Muren, ligesom de vare komne, og forsvinde inde paa Kirkegaarden. I en temmelig trist Stemning naaede han Kirkerud og fortalte endnu samme Nat sin Hustru sit formentlige Syn, som han fortolkede saaledes, at han havde seet Marskalkerne ved sin Begravelse¹⁾, hvorfor hans Død ikke kunde være fjern, en Opfatning, som Bedstemoder ogsaa delte og endog meddelte sine Børn, saa der opstod stor Forskrækkelse og Graad i Huset. Imidlertid gik Tiden hen, uden at man saa noget Tegn til den bebudede Begivenhed; man maatte erkjende, at „Synet“ var urigtig forklaret, og Livet kom snart igjen i sine gamle Folder.

Bedstefader var, hvad man kalder, en Tusindkunstner, ganske som Du; paa Krigsskolen havde han lært at tegne og havde særeget Anlæg derfor, hvorom en Del endnu bevarede Karter og militaire Tegninger noksom bære Vidne; men han var desuden saavidt Ingenieur, at han var Architect baade ved Ombygningen af Kirkerud, kort efter at han havde købt Gaarden, og ved Opførelsen af Nordby Kirke, som han i Egenskab af Kirkeeier maatte bygge fra nyt i Aaret 1826, og hvorved han tilsatte en efter sine Formuesomstændigheder betydelig Capital, om jeg mindes ret 1200 Spd. Hans Tegning til Kirken, som Du nu eier, viser, hvorledes han havde tænkt sig at kunne opføre den; han maatte imidlertid snart af Hensyn til Omkostningerne finde sig i at foretage betydelige Reductioner i sin første Plan, men fik dog en efter Tidens Fordringer meget respectabel Kirke opført, som

¹⁾ Dengang og endnu længe efter bare nemlig Marskalkerne ved anseeligere Begravelser lange sorte Kapper. I denne Dragt og med Marskalkstavene i Hænderne kørte de omkring i en lukket Sørgevogn, af hvis Vinduer Stavene ragede ud, og stege af ved ethvert Hus, hvor nogen skulde indbydes. Jeg erindrer vel, at jeg engang i 5 à 6 Aars Alderen blev Vidne til disse alvorlige, sorte Personers Indtrædelse i Væselset for at indbyde Fader til en militair Begravelse (maaske Capitain Ramms i 1839), og at den ene fremsagde den ved saadanne Leiligheder staaende Formular, ved hvilken Anledning jeg fik mig en Forskrækkelse, der maaske ikke var meget mindre end Bedstefaders ved hin Leilighed, uagtet jeg tilsidst i Ordføreren gjenkjendte min Onkel, Major Conrad Sibbern (den anden var formodentlig Capitain Gerhard Munthe); jeg var imidlertid saa imponeret af det høitidelige Syn, at jeg ikke turde give min Forskrækkelse Luft, men krøb sammen i en Krog med stærkt bankende Hjerte.

endnu staar, men som i 1850-Aarene, efter at Bygden havde kjøbt den 1853 af Kirkeruds nye Eier, har været underkastet nogen Forandring, idet den blev malet og fik et Par nye Vinduer mod Nord. Bedstefader havde dog seet sig istand til at skaffe Kirken et lidet Orgel, som endnu benyttes, og som dengang var en Sjeldenhed i Kirker paa Landet. Paa Galleriet i dettes Nærhed havde Kirkerud og Askehaug sine Kirkestole. Jeg erindrer i min tidlige Barndom at have seet nogle gamle Træfigurer fra den nedrevne Kirke paa Stolpeboden paa Kirkerud, ligesom jeg oftere har seet Bedstemoder lave de „Kirkebrød“ (Oblater), som anvendtes ved Naveren, og som Kirkeeieren skulde forskaffe lige saavel som Kirkevinen. — Paa Kirkerud fandtes, da Bedstefader købte Gaarden, kun en mindre, enetages Bygning, der indeholdt et Par Værelser, et stort Kjøkken, Spisekammer og Forgang („Sval“). Hertil fœiede han en betydelig Til- og Paabygning, der i nederste Etage indeholdt Storstue og et større Kammer samt i øverste en „Sal“ af Størrelse som Storstuen nedenunder, to rummelige Soveværelser, Klædeskammer og en stor Drengestue over Kjøkkenet. „Salen“, der var anlagt i en noget pompeus Stil med et fra alle fire Sider i en Spids sammenløbende Loft, og til hvis Udstyr hørte en paabegyndt Lysekrone, hvis Levninger, jeg som Barn oftere saa paa Stolpeboden, — blev aldrig fuldt indredet i Bedstefaders Levetid. Midt i Huset var en stor Gang, der laa mellem Kjøkkenet (til venstre for Indgangen) og Storstuen (til høire). Fra Gangen i første Etage førte en stor Trappe op i anden, hvor en ligesaa rummelig Gang fandtes med Indgange til Salen, de to Gjæsteværelser („Jomfrukammeret“ og „Capitainskammeret“¹⁾) samt til en mindre

¹⁾ Det første havde sit Navn efter en Jomfru Buch, der omkring Aarhundredets Begyndelse i nogen Tid havde boet der. Hendes Moder var af Slægten Colbjørnsen, der tidligere havde eiet den betydelige Gaard Fron i Nærheden af Drøbak. Hun omtaltes som en mandhaftig Dame, der engang om Ugen ragede sit temmelig kraftige Skjæg, og henimod denne Tid saa godt som muligt søgte at skjule sin Hage med sin Kappe og dens Baand. „Capitainskammeret“ havde Navn efter daværende Capitain (senere Major) Henrik Jørgen Huitfeldt („Storemajoren“, f. 1755, † 1822), der dengang oftere besøgte Kirkerud og mentes at gjøre Jomfru B. sin Cour, ja maaske endog en Tid var forlovet med hende.

Gang, der gik til Klædeskammeret og Drengestuen (ovenover Kjøkkenet). Udenfor Gangen i første Etage var en overbygget „Tram“ (Veranda) med Bænke paa begge Sider, og over denne skulde der efter Bedstefaders oprindelige Plan have været en Altan. Døren med Vinduer i fandtes i anden Etage, og dens Underbjælker vare anbragte, men videre strakte ikke Midlerne, og den kom aldrig istand. Den ret anseelige Bygning var udvendig bordklædt, men til Maling var der aldrig blevet Udvei, og Huset havde derfor i min Barndom, og saalænge det blev staaende, den mørke, graalige Farve, som Træ efterhaanden antager ved Veirets Indvirkning. Alle Værelser vare efter Tidens Sædvane indvendig rappede og malede, kun Gangene, Kjøkkenet og Tjenerværelserne viste sine Bjælkevægge. I den nedre Gang fandtes paa Væggene en Del temmelig tarvelige Malerier, tildels med bibelske Sujetter, saaledes Samson, sovende i Dalilas Skjød, medens hun klipper hans Haar og giver de indtrædende Philistere Tegn til at nærme sig; Samson, der sønderriver Løven, hvis Størrelse dog den omtænksomme Maler havde troet at burde reducere til en passelig Hunds; endvidere et Par „Studiehoveder“ (gamle Mænd med stort Skjæg), en Kat ved et Kjødfad etc. I Trappeafsatsen fandtes et stort Maleri, der dækkede en Feiærdør, og som var malet i den i forrige Aarhundrede yndede Maner med udelukkende blaa Farver (lysere og mørkere); det forestillede en mandlig og en kvindelig Figur, siddende under et Træ, hvilke nok i Regelen passerede for at være Adam og Eva ved Kundskabens Træ, men dels savnedes Slangen, medens nogle Genier eller Engle saaes i Skyerne, dels vare Personerne iførte nogle, om end temmelig nødtørftige Gevandter, saa jeg har en stærk Formodning om, at det hele i Virkeligheden var en Hyrdescene efter Tidens Leilighed. I Storstuen, der indtog hele den østlige Del af Bygningen, og som havde to Vinduer paa hver af de tre Udvægge, fandtes adskillige Familieportraiter af Slægterne Brochmann, Hegermann og Bierregaard, af hvilke den førstes Repræsentanter nu findes hos Dig, de to sidstes hos mig; i mine Bedsteforældres Daglig- og Soveværelse hang Oberstlieutenant Diderik Hegermanns og Frues Portraiter, som jeg nu

eier, og ovenpaa paa „Capitainskammeret“ Portraiterne af Tordenskjold og Raadmand Jan Wessel samt Frederik IV.s Dronning Louise, der i Regelen gik under Navnet „Frøken Reventlow“, og som skal være kommet til Abildsø fra Akershus. Disse sidste tre Portraiter tilligemed Lieutenant Reinhold Fr. Hegermanns ere atter komne i mit Eie, efter at have været spredte til forskjellige Kanter ved Bedstefaders Død. Med Undtagelse af de 3 Bierregaardske Portraiter, som tilhørte Jomfru Cathrine Bierregaard, fra hvem de senere ere komne til mig, vare alle de øvrige Billeder komne fra Abildsø. Ogsaa en Mængde andre Billeder, navnlig den Oldenborgske Kongestamme m. fl. i Kobberstik, hang paa alle Vægge. Paa Capitainskammeret fandtes det mærkelige gamle Skab, indlagt med Ibenholt, Skildpadde og Elphenben, med Malerier paa Alabast paa alle Skuffer og staaende paa høie snoede Fødder, hvilket efter din Moders Død er havnet i Kunst- og Industrimuseet. Det skal have været blandt det Inventarium paa Akershus, der ved Auctioner i forrige Aarhundredes Slutning blev bortsolgt derfra; det skal da være kjøbt af Etatsraad Willumsen paa Tøien, hvis Efterfølger i Ægteskabet, Capitain Hummel, overlod det til Bedstefader for en Gjæld paa 200 Rdlr., hvormed denne da ansaa sig meget brøsthølden, skjønt man ogsaa dengang agtede det for en dyrebar Gjenstand. Det gamle chinesiske Uhr, som Du nu eier, stod i vore Bedsteførelses Kammer; dengang spillede det en Strophe uden egentlig Melodi ved første Kvarter, gjentog denne med ringe Forandring to og tre Gange ved andet og tredie Kvarter og samlede saa alt ved den fulde Time, hvorpaa Slagene fulgte, saa der var stadig Musik baade i dette og de nærmeste Værelser. Det store Speil i forgyldt Ramme og Rococo-Consolen med Marmorplade, hvilke jeg nu besidder, stode mellem de to østlige Vinduer i Storstuen; det var af Bedstefader kjøbt i Christiania paa Auction efter Oberstlieutenant C. L. v. Schlanbusch († 1817). Storstuemøblementet fra Abildsø fandtes paa Kirkerud, bestaaende af en Canapé (med tredelt Ryg), 12 høiryggede Stole og 2 Lenestole, alt af Egetræ; Stolene vare dengang endnu betrukne med det oprindelige, smukke Gyldenlæder (i blaat og Guld), men

disse Rococomøbler ansaaes ikke saa smukke som det Pindeverk, der i det 19de Aarhundredes Begyndelse indførtes som en daarlig Efterligning af Ludvig XVI.s eller snarere Empire-Stilen, og vare derfor placerede paa Gjæsteværelserne, medens de moderne Møbler stode i Storstuen og Dagligværelset, og dog saa disse firkantede Pindestole med sit hjemmævævede Hvergarns Betræk ud som rene Plebeiere mod de gamle aristokratiske Guldlæders Stole; disse og Canapéen bleve solgte ved Auctionen efter Bedstefaders Død og have ikke siden været at opspørge, medens Lenestolene dog ere bevarede i mit Væрге; i en af dem sad, som ovenfor nævnt, altid Bedstefader, efter at han var bleven lam, og paa deres Tvertrær klavrede min Broder og jeg op for at kysse ham til Godmorgen og Godnat. Det lille runde Bord, som Du mindes min Fader brugte foran sin Lenestol (den ene af de nævnte), og hvis Skive kan stilles op og ned, stod i Regelen saaledes opslaaet ved Storstuens ene Dør; naar der skulde drikkes Kaffe eller The, bar Bedstemoder gjerne selv Bordet hen til Sophaen („Ottomanen“), og den lille Skikkelse skjultes da næsten ganske af Bordskiven. Disse Kaffe- og The-sessioner vare for os Børn overordentlig hyggelige og interessante og fandt som Regel Sted Morgen og Eftermiddag, ligesom de ogsaa oftest dannede Indledningen til ethvert af vore Besøg med vore Forældre paa Kirkerud. Medens Forberedelserne foregik, var det Emils og min Fornøielse at krybe under et andet Thebord i Stuen med Porcellains Skive og ophøiet Rand omkring, thi under dette stod to store chinesiske Vaser eller Krukker af blaåt og hvidt Porcellain, fyldte med tørrede Roser, Lavendler og Abrod; de vare saa høie, at vi, naar vi stode paa Knæ, netop kunde naa at stikke Næsen ned i de trange, med Laag forsynede Halse, der vel kunde rumme en Arm, og indsuge den yndige Duft, som ogsaa tildels herskede i Stuen. Jeg kan endnu aldrig kjende denne Blomsterduft, uden at Kirkerud træder frem for min Erindring. Ved Siden af Storstuen, som ogsaa om Vinteren brugtes daglig, naar vi vare i Besøg, laa vore Bedsteforældres Værelse, der i Størrelse svarede til den tilstødende nedre Gang, hvortil det dog ei havde Udgang. Her stod, for-

uden det omtalte Uhr, Sølvskabet, Bedstefaders Chatol, som Du nu eier, med alt sit mærkelige Indhold, en stor Hylde med Aviserne, Andagtsbøgerne og lidt anden daglig Lecture samt i det ene Hjørne den store, gamle Himmelseng med blaarandet Omhæng. I Vindueskarmen hang nogle uden- og indenlandske Rariteter, mest Naturalier. Udenfor dette Værelse var Jomfru Bierregaards Kammer, der havde Udgang til Kjøkkenet, og atter stødende til hendes Værelse, og delende Ovn med dette, laa Pige-kammeret, der havde Udgang til „Svalgangen“, som førte forbi Spisekammeret og Kjøkkenets Dør og havde en Trappe ud til Gaardspladsen. I Pige-kammeret stod ofte en Væv opsat, hvorpaa Pigerne vævede det Garn, som Jomfru Bierregaard og især Bedstemoder spandt. Tidligere deltog nok ogsaa disse selv i Vævningen. — I nogle Aar, medens Bedstefader endnu levede, logerede en Enkefrue, Majorinde Inger Nicoline Beichmann, født Hoel¹⁾, paa det ovennævnte „Jomfrukammer“ i anden Etage; naar vi i den Tid besøgte Kirkerud, laa vi paa „Capitains-kammeret“ i to store Himmelsenge, mine Forældre i den ene og vi Brødre i den anden. Som Enke leiede Bedstemoder Husets øverste Etage af den nye Eier, ved hvilken Leilighed „Salen“ blev endelig indredet og fuldstændig monteret som „Storstuen“ tidligere; Klædeskammeret blev da forandret til Kjøkken. Til Hyggen i Stuerne hidrog meget de smukke Planter, som Bedstemoder vidste at holde blomstrende fra den tidlige Vaar. Der var ganske vist ikke mange Sorter, men de enkelte Exemplarer vare smukke og frodige. Jeg tror, jeg kan huske hver eneste Art: de prægtige dobbelte Gyldenlakker med kvarterlange Blomsterkvaste, den rosenrøde Cactus, smukke mørkerøde Maanedsrosen, forskjelligfarvede Nelliker, gule Immorteller, den fint duf-

¹⁾ Hun omtales af Fru Dunker i „Gamle Dage“ S. 72 f., men dette Ungdomsbillede svarer ikke til det, hendes senere Aar frembød. Hun gjaldt da i Almindelighed for at være ret vanskelig at komme tilrette med, hvorfor hun stadig flyttede fra Sted til andet i Byen og paa Landet. Min Moders Taalmodighed varede dog til det sidste, og hun udførte bl. a. stadig hendes Commissioner i Byen; da hun døde i Eidsberg i 1850-Aarene, havde hun derfor indsat Moder til Universalarving af sit ubetydelige Efterladenskab, idet hun ingen nære Slægtninge eller Venner efterlod.

tende „Æblemuskat“ og den ældste Fuchsiaart med kuglerunde Blomsterknopper, der dengang kaldtes Christi Taare eller Christi Blodsdraabe, og til hvis Pris Bedstemoder engang forelæste os A. Munchs Digt om denne Plante, hvoraf hun bevarede en Afskrift. De fleste af disse Blomster vare plantede i de gamle Hollandske Blomsterpotter af graat lakeret Ler i Urneform, af hvilke jeg endnu eier en, eller i blaa og hvide Chinesiske Krukker.

Bedstefader eiede ikke faa gamle Bøger, som han tildels havde kjøbt paa Auctioner; de fleste laa dog, saa længe jeg kan erindre tilbage, paa Klædeskammeret og bleve kun tagne ned, forsaavidt de indeholdt Billeder og derfor antoges at kunne interessere os Børn, thi medens Bedstefader havde sparet paa dem lige overfor sine egne Børn, holdt han — og vistnok endnu mere Bedstemoder, som ikke forstod deres Værd — intet for godt for sine „søde Gutter“, og dem tilflød derfor efterhaanden f. Ex. Billederne af Thuras „Danske Vitruvius“ og Rothes „Brave Danske Mænds og Qvinders berømmelige Eftermæle“ foruden mange flere, som jeg ikke erindrer, derhos en Mængde enkelte Kobberstik og Billeder, blandt hvilke jeg nu meget vel forstaar, at der var nogle, som vilde været Prydelser i Kobberstiksamlinger, og som maaske ikke mere findes hertillands. Disse sidste, der sendtes os hjem til Christiania, tvivler jeg dog paa, at Bedstefader havde givet sit Minde til at overlade os til Legetøi. De bleve selvfølgelig til Slutning revne i Laser, opklistede paa Papir, atter sønderrevne og endelig opbrændte. De fleste af Billederne vare naturligvis af tarveligere Art og ret vel skikkede for os, f. Ex. et Slags Blomsterbilleder (Fortegninger eller lignende) i Rococostil, som vi colorerede med Indholdet af vore Farveskrin, eller Tegninger, fremstillende en Mængde vilde Folkeslag fra Jordens forskjellige Egne, hvis mange høist fremmedlydende Navne jeg havde lært gennem Øret, førend jeg selv kunde læse, og hvori jeg undertiden blev examineret af fremmede, der maatte rose min gode Hukommelse. Blandt Bedstefaders Bøger erindrer jeg endnu Schlegels Danmarks Historie med sine smukke Kobberstik af den Oldenborgske Stamme, Arild Huitfeldts Danmarks Krønike in folio, Jesper Brochmands Huspostil, Bøger af

alchymistisk og chiromantisk Indhold med underlige Tegninger m. m. Alle disse Bøger solgtes allerede ved Auctionen efter Bedstefaders Død; kun Arild Huitfeldts Krønike har jeg siden faaet kjøbt igjen, hvorimod det ikke lykkedes at faa opsporet den Brochmandske Huspostille, hvori fandtes Optegnelser af Bedstemoder om hendes Børns Fødsel. — En Gjenstand fra Kirkerud, der var os Børn til megen Fornøielse og allerede i min ældste Broders Tid var kommen til Christiania, var en *Perspektivkasse* med en Mængde forskjellige Stykker, fremstillende bibelske Scener, Landskaber, Byer, Krigsbegivenheder, Genrebilleder af munter og alvorlig Charakter, kort sagt det hele Dagligliv i det 18de Aarhundredes Midte; til hver Opstilling hørte 6 forskjellige Stykker, der indsattes i Kassen paa smaa Fremspring og tilsammen dannede et Hele. Det havde allerede existeret i Bedstefaders Ungdom paa Abildsø, og han havde opklæbet og udskaaet den største Del deraf. Saavidt jeg ved, vare senere en Del af Billederne istandbragte af din Fader og min ældre Broder. Endelig bleve de sidste fuldendte af mig, min Hustru og ældste Søn i 1870-Aarene. Da min Broder Emil og jeg vare blevene voxne, kom Perspektivkassen til Kvinesdal til Dig og dine Søskende i 1850-Aarene, et Snes Aar senere kom den fra Nes tilbage til Christiania til mine Børn, og i 1889 bragte jeg den ved et Besøg hos Dig i Rødenes til dine Børn. Jeg tør sige, at den har havt ikke ganske liden Indflydelse paa min Udvikling; ved sit mangeartede Indhold virkede den befrugtende paa Phantasien og gav Anledning til mange Spørgsmaal og megen Belærelse.

Haven laa paa Husets østlige Side men strakte sig betydelig længere mod Syd, saa at ogsaa Halvparten af Husets sydlige Side laa inde i samme, hvortil der lige ved „Trammen“ var en Indgang i det Stakit, der omgav den mod Gaardspladsen; de tre øvrige Sider vare kun indhegnede med „Skidgard“. Bedstemoder dyrkede sin Have med stor Kjærlighed og lod den utvivlsomt vel gjøde, thi den Størrelse og Frodighed, Blomster og Havevæxter der naaede, har jeg neppe nogensteds seet overgaaet. Langs Stakittet til Gaardspladsen løb en Hæk af de

prægtigste blaaviolette Syringer, der vakte vor store Beundring, naar vi i Pintsetiden kom til Kirkerud, idet vi da kunde anstille Sammenligning med de smaablomstrende Arter, der fandtes i vor Have i Christiania, hvorhen derfor Moder overførte nogle Buske fra Kirkerud. Lige overfor Syringhækken inde i Haven stod en ikke meget lavere Hæk af de store gammeldags Rosen-trær, der bære en ypperlig duftende men lidet smuk Art af Roser; de gik under Navn af Sylteroser og leverede Hovedmassen af Indholdet af Bedstemoders Potpourrikrukker. Hækkens Høide forekom i alle Fald os Børn imponerende, da vi kunde gaa derunder som i en Allée. Naar jeg senere læste Johannes Ewalds Digt „Rungstedts Lyksaligheder“, maatte jeg ved dets første Linier:

I kjølede Skygger,
I Mørke, som Roser udbrede,

altid tænke paa denne Rosenhæk. Ligesom i Værelserne udmærkede ogsaa i Haven Bedstemoders Blomster sig mere ved deres Frodighed end Mangfoldighed. Vel havde hun, foruden „Sylteroserne“, ogsaa et Par smukke Provenceroser, men hertil indskrænkede ogsaa Rosenarterne sig. Af Aurikler fandtes kun en mørkrød Sort med gult Bæger, men til Gjengjæld var den ogsaa saameget smukkere og større. Jeg har kun seet den paa Kirkerud og et Par Nabogaarde, hvor den var kommen derfra, men tror at erindre, at Bedstemoder skal have medbragt den fra Drammen, der i sin Tid var omtalt for sine smukke Aurikler. Af Løgvæxter fandtes Pintselilier, „Keiserkroner“, brandgule og vellugtende lysegule Lilier samt Sværdlilier, navnlig Pintselilierne i stor Mængde og saa villige, at de endog kunde blomstre samme Vaar, de vare omplantede; bleve de derimod overflyttede til vor Have i Christiania, mislykkedes Blomstringen næsten altid. De store purpurrøde Pæoner udvidede sig i en saa stærk Grad, at Bedstemoder plantede dem afvexlende med Stikkelsbær-træerne til Indfatning af nogle af Urtebedene; de store, brandgule Ringblomster vare ogsaa omtrent forviste fra det egentlige Blomsterkvarter og fandtes paa Kanter og ved Gjerder, hvor de bedst kunde finde Plads. De øvrige perennerende Planter vare neppe andre end Akeleie, Tusindfryd, Forglemmigei (den

lodne Art), den store violette Saxifraga, „Jomfruen i det grønne“, som Bedstemoder kaldte en Plante med stærkt finnedede Blade og en smuk hvid eller blaa Blomsterstand paa høie Stilke, den hvide lave Flox, der kaldtes „Muskateller“, og endelig „Bustnelliker“ i en Uendelighed af Farver og Varieteter. Af vellugtende Planter dyrkedes Lavendler, Balsam og især Abrod i stor Mængde. De almindelige Sommerblomster og Planterne til Kjøkkenhaven opelskede Bedstemoder selv i sin Mistbænk, der laa lige ved Havens Indgang til venstre under Storstuens to søndre Vinduer. Nedenfor Blomsterkvarteret laa de to store Kvarterer for Kjøkkenurterne, omgivne af Ribs- og Stikkelsbærhække samt tildels af Pæoner og Abrod- eller Lavendelbuske. Ogsaa langs Havens Sydside løb en Ribs- og Stikkelsbærhæk; Ribsene vare af den gammeldags Art med temmelig smaa Bær, men Mængden opveiede den ringere Størrelse; Stikkelsbærrerne vare kun af to men meget gode Sorter, de lodne røde og grønne, af hvilke jeg sætter den sidste høiest blandt alle Arter. En Nøddehæk skjærmede Nordsiden af Haven, og mod Øst var den udvidet med et større Stykke, der nogle Aar før min Tid var blevet beplantet med Frugttræer og Buske. Træerne vare plantede og podede omkring 1830 af din Fader og min Faders Fætter Wilhelm Huitfeldt (fra Eskevig), men de vare endnu i min Barndom for unge til at bære noget synderligt. Forøvrigt fandtes i Haven kun et stort Moreltræ samt nogle gamle Kirsebær- og Æbletræer. Nedenfor Kjøkkenhaven udvidede den store Havegang sig til en Runddel, omplantet med Balsampopler, hvorunder stode Bænke til alle fire Sider. Langs Havens Sydside laa Gaaseløkken med sin Dam; for dennes og de befjedrede Beboeres Skyld vilde vi Brødre gjerne opholde os der, men dette tillodes ikke uden Opsyn, da Dammen var dyb. En Grind af-lukkede Gaaseløkken fra Gaardspladsen og forbandt de to yderste Hjørner af den store Have og en mindre, der laa i Syd og for Halvdelen dannede Gaardspladsens Indhegning paa denne Kant; nedenfor denne Have laa Stolpeboden og derimellem en Grind, der lukkede for Veien til Nabogaarden Kaxrud. Denne lille Have blev siden Bedstemoders eneste, da hun boede tilleie paa Gaarden

hos den nye Eier. Rundt Gjærdet løb en Række Frugt- og Blomsterbuske; Midten var delt i Kjøkkenhave, Jordbærbed og Blomsterhave, hvor „Bustenellikerne“ især dominerede. I denne Have dyrkedes Spanske Jordbær, i den store Have indplantede Markjordbær, som her naaede en forbausende Størrelse. Gaardspladsens vestre Side indtoges helt af Udhusbygningerne med Laave og Lade i Midten, Fjøs og Vedskur tilhøre samt Stald og Vognskur tilvenstre; blandt Gaardens Kjøretøier fandt min Broder og jeg især Fornøielse i den gamle „Phaëton“, der nok omtrent aldrig blev brugt i vor Tid, men oftere af os benyttedes som Legestue. Saavidt jeg ved, vare samtlige Udhusbygninger opførte fra nyt af Bedstefader. Over Gaardspladsen gik, som nævnt, Veien til Nabogaarden og fortsattes til den anden Side gennem en noget uregelmæssig Allée, afsluttet af en Grind, Gaardens Hovedindkjørsel fra den egentlige Bygdevei, der førte til Nesset i Bundefjordens søndre Ende og gik lidt nordenfor Gaarden, dog ikke længer derfra, end at man kunde se de forbi-kjørende og kjende Heste eller Vogne, om ikke just Personerne. Paa den anden Side af Bygdeveien saaes fra Gaardens Vinduer det ret store Kirkerudtjern som senere tildels er udtappet, men hvori dengang fandtes Gjædder, der dog sjelden fiskedes. Dets Afløb, en liden Bæk, havde i Aarhundredets Begyndelse til sine Tider drevet en liden Mølle, beliggende lige ved Bygdeveien, hvor Bækken havde et lidet Fald. Paa den anden Side af Tjernet skimtedes Tagene af Husmandspladsen Loftsrud. Den eneste Gaard, som forøvrigt kunde sees fra Kirkerud, var det søndenfor liggende Kaxrud. — Naar man gik ud fra Gaardspladsen gennem den Grind, der førte til Kaxrudveien, kunde man ved strax at forlade denne og slaa ind paa en Fodsti tilhøre bag Stolpeboden paa et Par Minuter naa „Lunden“, en Klynge Træer, mest Linde, paa et Sted, hvor Fjeldgrunden stak frem af de omliggende Enge, og hvor der paa et Svaberg laa en stor Rullesten, under hvilken jeg engang ved at rode med en Kjæp fandt en gammel Sigd, som jeg satte stor Pris paa og nok egentlig ansaa for en mærkelig Oldtidslevning, indtil den gjenkjendtes som et tidligere paa Gaarden benyttet Redskab, der formentes engang under Skuren

at være henlagt der af en af Arbejderne og senere glemmt. Under Lundens Trær var der opslaaet Bænke i en langagtig Firkant, der var aaben for den øvre Ende, og tilvenstre for Indgangen førte nogle Trappetrin op til en lidt høiere liggende, meget mindre Plads, ligeledes paa de tre Sider omgiven af Bænke. Denne Lund var en for os Børn saare tiltrækkende Legeplads, thi her var svalt og skyggefuldt selv paa de varmeste Sommerdage; ofte fulgte Bedstemoder og Barnepigen os derhen, og vi kunde da tilbringe flere Timer der ad Gangen om Formiddagen eller Eftermiddagen og spiste da vor Mellemmad der. Medens Bedstemoder og Barnepigen sade ved sit Haandarbeide, legede vi, saa godt vi kunde; vi havde udenfor Lunden anlagt en Landgaard, det vil sige, antydet med Stene dens Grundplan, hvor dog især Udhusene interesserede os; Gran- og Furukongler m. m. vare Dyrene paa Gaarden, Græs og Korn indhøstede i Nærheden med den omtalte Sigd og bragtes i Laden, Creaturerne førtes paa Havn, Faarene i en særskilt Indhegning o. s. v. Naar vore Forældre eller andre Gjæster vare tilstede, blev der undertiden paa smukke Sommerdage drukket Kaffe eller The i Lunden til vor store Glæde. Senere, da jeg var bleven noget større, sad jeg undertiden alene derhenne og læste Eventyr og kunde da i Ensomheden og Stilheden under den søde Duft af Lindeblomsterne og Biernes Summen oppe i Trækronerne, eller naar Gjøgen af og til oplod sin Røst paa nærmere eller fjernere Hold, ret nyde de fantastiske Fortællinger og drømme mig fuldstændig ind i Eventyrverdenen. Alereede Veien til Lunden var det en Fornøielse at passere ved St. Hansdags Tider, før Græsset endnu var slaaget, naar den prægtige Blomsterbund stod i fuldt Flor; kunstige Enge kjendte man kun lidet til — det høieste kunde være et Stykke med Thimothei og Kløver. Saasnart vi havde spist vor Frokost, begave vi os paa klare Sommerdage gjerne hen i Lunden gennem det, som det da forekom os, høie Græs, hvor rød og hvid Kløver, Pengegræs, den violette Scabiosa, Stokblomst, Jomfru Marias Guldsko, St. Hans Blomst, Karve o. m. a. stode lige saa tæt som Græsset og udsendte sin liflige, krydrede Duft; nærmere Lunden, hvor Jorden var mindre dyb, florerede

mest Tjæreblomst, Storkenæb, Fugleærter, Nyperoser og især den prægtige, mørkblaa Veronica i største Frodighed, hvilken vi stadig forsøgte at plukke med den mindst mulige Rystelse af Planten, men hvor forsigtigt vi end bragte den hjem, vare i Almindelighed næsten alle Blomster affaldne, inden vi naaede Gaarden. Paa vort Spørgsmaal om dens Navn fortalte Moder engang, at hendes Cousine Barbara Brochmann (Fru Schnitler) havde kaldt Planten Rührmichnicht (i Lighed med Vergeissmeinnicht), og dette Navn attraperede vi, da vi intet andet kjendte. Vi Brødre havde arvet vor Moders og Bedstemoders Kjærlighed til Blomster, og deres forskjellige Voxesteder paa Eiendommen vare os meget vel bekendte; vi vidste derfor godt, hvor vi skulde henvende os, naar det gjaldt at finde de største Lillieconvaller, de smukkeste vilde Pelargonier (Storkenæb) eller den ikke hyppige „Jomfru Marias Haand“ og Benved (enkelt Snebold). Det siger sig selv, at heller ikke de bedste Findesteder for Bærarterne vare os ubekjendte; disse var Jordbær, Bringebær, Blaabær og Skindtryter (Michelsbær), de sidste fornemmelig paa Tuerne i den sumpige Strækning ved Tjernets søndre Ende. Selv Multer vare ikke ganske ukjendte nærmest ved Tjernets Bredder, men der fik vi Børn ikke Lov at færdes, da det havde hændt, at Dyr vare faldne dybt ned i Sumpen og kun med Vanskelighed igjen vare trukne op. Husmændene eller Slaattefolkene bragte undertiden disse Bær til Gaarden til vor Fornøielse, men som oftest i sin umodne røde Skikkelse. Skjønt der nu snart er hengaaet femti Aar, siden jeg tilbragte en Sommer paa Kirkerud, staa alle disse Localiteter aldeles tydeligt for mine Øine, og jeg skulde endnu kunne paavise dem, hvis de forøvrigt ikke ere helt forandrede. Den gamle Hovedbygning er for en Del Aar siden nedrevet og en ny enetages er opført midt i Haven, medens Stolpeboden er flyttet over paa den gamle Bygnings Tomt, og formodentlig er selve Jordeiendommen, der er tagen under en hel anden Dyrkning end før, ogsaa saa forandret, at de vilde Blomsters Voxesteder sagtens ere forsvunde som saadanne. Vel var jeg om Sommeren 1851 et Par Dage paa Gaarden i Besøg hos Jomfru C. Bierregaard,

som da boede der, men har ingen synderlig levende Erindring fra den Tid, da dog endnu det meste i det ydre var uforandret; naar vi senere besøgte hende paa Kirkeruds Nabogaard Nordby, hvor hun boede i de sidste Aar før sin Død (1869), lode vi os nøie med at gaa hen paa Engen og fra en liden Høide (uden Tvivl en Gravhaug) betragte det lavere liggende Kirkeruds Bygninger. Min Moder vilde aldrig mere betræde Gaarden fra den Dag, hun efter Bedstemoders Begravelse drog hjem til Christiania.

Ikke langt fra Lunden laa Poteteskjældereren, gravet og muret ind i en Bakke og forsynet med en liden Overbygning eller et Slags triangulært Loft, der var stort nok, til at Linet der kunde underkastes den nødvendige Brydning, Skagning og Hegling. Mellem denne Bygning og Lunden laa det saakaldte Svinetred, der egentlig var et smukt, couperet Terrain med store Egetræer og en frodig Bregnevegetation, men som det paa Grund af dets lidet tiltalende Beboere ikke ansaaes ganske ufarligt at besøge. Lige overfor Lunden paa den anden Side af Kaxrudveien laa Badstuen eller „Kjonen“, hvor Lin og Korn tørredes, naar det var nødvendigt, og Malt tilberedtes, thi Ølbrygning foregik, saavel som Bagning, Lysestøbning etc. paa Gaarden selv. Denne Bygning afbrændte, saavidt jeg mindes, i den sidste Tid, Bedstemoder eiede Gaarden, og blev ikke siden gjenopbygget. Paa en hel anden Kant af Gaarden, ved Bygdeveien, laa paa en Høide „Kalvetredet“, ogsaa med en Del store Egetræer men mindre bevoxet end Svinetredet og skyet paa Grund af sine mange store Myretuer. Endnu længere borte, paa den anden Side af en stor Eng og den fra Tjernet løbende Bæk, laa Hestehagen, der tildels var bevoxet med Orekrat, men hvor vi ogsaa kun lidet færdedes, skjønt der voxede adskillige Bær, især Jordbær; man frygtede nemlig for, at Hestene kunde gjøre os Skade.

Da Bedstefader var død i Novbr. 1841, ønskede Bestemoder ikke at blive siddende som Eier af Gaarden med alt deraf følgende Besvær, da baade hun og Cathrine Bierregaard nu vare temmelig tilaars. Kirkerud, som dengang kun fødte 15 à 16 voxne Fækreaturer, 3 Heste og 20 à 30 Faar samt nogle Svin og en Del Fjærkræ, blev derfor i 1842 eller 43 solgt til Anton Andresen

fra Dingstad i Aas, der en Tidlang havde lært Landbrug hos Storthingsmanden Jacob Roll paa Haugen i Spydeberg, en gammel Bekjendt af min Fader. A. blev gift med Husbestyrerinden paa Haugen, Jomfru Engel Hansen fra Christiania, en Broderdatter af den gamle Jomfru Hansen, hos hvem mine Forældre (og din Fader) boede i den første Tid, efter at de vare blevne gifte (Toldbodgaden 33). Salgsprisen var c. 4000 Spd., hvoraf Halvparten var Pantelaan i Gaarden. Faa Aar senere vilde Andresen ikke sælge den for 7000 Spd., efter at han rigtignok havde gjort en Del Forbedringer paa samme. Af den nye Eier leiede da Bedstemoder, som nævnt, Gaardens øverste Etage, og her boede hun nu med Cathrine Bierregaard til sin Død i Januar 1846 i en sorgløs Stilling, idet hendes Enkepension og Rentepenge, i Forøning med lidt Støtte fra mine Forældres Side, vare fuldkommen tilstrækkelige for hendes faa Fornødenheder. Hendes Stilling blev ofte og med Rette sammenlignet med en afholdt Presteenkes i sin Bygd, idet alle kappedes om at vise hende Opmærksomhed ved smaa Sendelser¹⁾ eller paa anden Maade forsøgte at gjøre hendes sidste Dage behagelige. Ved Bedstemoders Begravelse vare ogsaa vi Brødre tilstede; Ligtalen holdtes af i Nordby Kirke af Capellanen til Aas Christopher Heiberg, da den gamle Sogneprest J. F. Kjelstrup ikke længer prædikede.

(Fortsættes).

¹⁾ Paa denne Tid var det endnu Brug der i Bygden, at Naboerne til Bryllupper og Begravelser eller til Barselkoner sendte Foræringer af Spisevarer, navnlig Kage eller andre gode Sager. Det derpaa anvendte Navn var „Fønn“ (af oldnorsk fórn d. e. Gave, Offer). Ogsaa enkelte andre gamle Ord brugtes endnu i Bygdens Dialekt. Jeg erindrer saaledes at have hørt Bedstemoder sige om en letsindig Pige, at hun rigtig var en „Flanflue“, et Udtryk, som faldt mig besynderligt, og hvorover jeg derfor udbad mig Forklaring. Siden har jeg til min Forundring fundet Ordet igjen i det oldnorske Lovsprog som „flannfluga“ (den trolovede Pige, der ikke vil fuldbyrde Ægteskabet).
